

Monumentnummer*: 519441

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 september 2001
Kadaster deel/nr 82950/182

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Velp Rheden Gelderland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Velp

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Velp Gelderland H 899

Omschrijving**

Inleiding

Deze grote voormalige FABRIKANTENVILLA met vier STOEPPALEN is gelegen aan de Hendrikus Avelinghstraat. Samen met het naastliggende pand Hendrikus Avelinghstraat 3 vormt het huis een sterk beeldbepalend ensemble in deze straat. De huizen met omringende tuinen weerspiegelen nog in hoge mate het oorspronkelijke karakter. Het pand Hendrikus Avelinghstraat 1 is rond 1864 gebouwd in de stijl van het vroege Eclecticisme waarbij nog duidelijk de invloed van het Neo-Classicisme bespeurbaar is. De architect is tot op heden onbekend. De villa maakt deel uit van drie luxueuze, in opdracht van de steenbakkers- en leerlooiersfamilie Avelingh gebouwde, villa's die verrezen aan de Stationsstraat en de Hendrikus Avelinghstraat. Deze laatste straat vormt de verbinding tussen de Stationsstraat en de President Kennedylaan. Aan de Kennedylaan, oorspronkelijk Beekstraat geheten, bevindt zich nog een watermolen en een ander bedrijfsgebouw die toentertijd eigendom waren van de familie Avelingh. De eerste villa die gebouwd werd is de aan de Stationsstraat gelegen villa Sperata die in de jaren tussen 1858 en 1860, als gevolg van de verbouwing van een ouder pand, tot stand kwam. Deze in opdracht van Hendrik Avelingh verbouwde villa werd aan het einde van de negentiende eeuw nogmaals verbouwd en van een bijzonder rijk interieur voorzien. De opdrachtgever van de een aantal jaren later gebouwde villa Hendrikus Avelinghstraat 1 was mogelijk Coenraad Avelingh. Hendrikus Avelinghstraat 3 werd eveneens omstreeks 1860-1865 gebouwd met als mogelijke opdrachtgever Tieleman Avelingh. Hendrikus Avelinghstraat 1 is ondermeer in 1937 naar ontwerp van de architect H.J.A. Eich uit Arnhem uitgebreid. De uitbreiding in dat jaar betrof het verhogen van een aanbouw aan de linker zijgevel met één bouwlaag.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Op de nieuwe verdieping bevonden zich een slaapkamer een zitkamer en een logeerkamer. Eerder, mogelijk in de jaren tussen 1920 en 1937, was al aan de achtergevel een opmerkelijke tuinkamer met Toscaanse zuilen toegevoegd. In die tijd werd ook het trappenhuis verplaatst naar de achterzijde waar een forse nieuwe bordestrap werd aangebracht. Deze verbouwingen zijn mogelijk eveneens naar ontwerp van architect Eich uitgevoerd. Het huis ligt iets van de weg af en heeft een grote voortuin met een oprijlaan en diverse oude bomen en struiken (o.a. een rododendron aan de straat). De oprijlaan wordt aan de straatzijde gemarkeerd door een viertal taps toelopende paaltjes. De voortuin eindigt direct aan de straat. Er is geen stoep. Aan de achterzijde van het pand bevindt zich een grote tuin die zich uitstrekt tot aan de parallel aan het spoor aangelegde tuin van het pand Stationsweg 42. De tuin bevat oude bomen en struiken. Aan de linkerkant van het huis bevinden zich enkele oude beuken.

Omschrijving

Het grote huis heeft twee bouwlagen en is geheel gepleisterd. Het pand heeft een samengestelde plattegrond en is voorzien van diverse latere aanbouwen daterend uit ondermeer 1937. De aanbouw tegen de linker- en achterzijde is lager dan het hoofdblok en heeft een plat dak. Het hoofdblok zelf heeft een samengesteld schilddak met gesmoorde verbeterde hollands pannen. De gevels van het hoofdblok worden aan de bovenzijde beëindigd met een architraaflijst, een fries en een gecorniste kroonlijst. De linkerzijgevel van het hoofdblok heeft geen fries. De platte aanbouw links heeft een eenvoudige daklijst. Het pand is onderkelderd. Op het dak bevinden zich diverse schoorstenen.

De VOORGEVEL van het hoofdblok heeft vijf vensterassen. De middenas is licht risalerend en bevat op de begane grond een vernieuwde voordeur met 8-ruits bovenlicht in een geprofileerd kozijn met afgeronde bovenhoeken. Daarboven bevindt zich een 6-ruits schuifraam met afgeronde bovenhoeken en persiënnes. Rechts van de middenas bevindt zich een sterk risalerend bouwdeel met twee vensterassen, links ervan in een terugspringend gedeelte eveneens twee vensterassen. De afgeronde vensteropeningen hebben op de begane grond 2-ruits schuiframen met persiënnes en op de verdieping 6-ruits schuiframen met persiënnes. Alle vensterdorpels zijn van hout. Het in 1937 aangebouwde gedeelte links heeft boven elkaar twee 6-ruits schuiframen als voornoemd.

De LINKER ZIJGEVEL is de gevel van de in de 1937 verhoogde aanbouw en bestaat op de verdieping uit twee kruisvormige kozijnen met draairamen en klappende bovenlichten. Daartussen bevindt zich een enkel draairaam met bovenlicht. Op de begane grond bevinden zich van links naar rechts een breed kozijn met draairamen en bovenlichten, een deur met bovenlicht en een raam. De ramen hebben tegeldorpels en de bovenlichten hebben een glas-in-loodvulling.

De ACHTERGEVEL kenmerkt zich door diverse in hoogte en diepte verspringende geveldelen. Links bevindt zich een risalerend gedeelte met twee vensterassen. De vier vensters in deze gevel hebben dezelfde indeling als genoemd bij de voorgevel. Uiterst rechts bevindt zich de achtergevel van het in 1937 verhoogde gedeelte. Dit gedeelte bevat rechts twee grotere kozijnen met draairamen en tegeldorpels. Links daarvan bevinden zich een aantal kleinere vensters met twee 3-ruits en, op de begane grond, één meerruits ijzeren raam. Tussen beide naar voren komende geveldelen bevindt zich een terugliggend gedeelte met een vermoedelijk tijdens het interbellum (doch voor 1937) aangebrachte tuinkamer met één bouwlaag. Deze fraaie, in beton ontworpen, tuinkamer heeft aan de tuinzijde drie rondbogen met stalen kozijnen met veelruits verdeling. De halfronde bovenramen hebben een V-vormige tracering. De rondbogen worden aan weerszijden begrensd door een in het gevelvlak liggend zuiltje. De tuinkamer heeft in de linkerzijgevel een 18-delig kozijn met glas-in-lood verdeling. De tuinkamer heeft een plat dak waarop de tuindeuren van de verdieping uitkomen. Het hoofdblok heeft ook op de verdieping, ter plaatse van het balkon, een uitgebouwd gedeelte met een viertal verticale vensterstroken tot net onder de daklijst. Deze stroken hebben een glas-in-loodvulling. In het midden bevindt zich een schoorsteen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De RECHTER ZIJGEVEL is symmetrisch en voorzien van een middenrisaliet met op de verdieping een stolpraam met 2-ruits bovenlicht. De twee vensterassen aan weerszijden van het risaliet hebben op de begane grond een enkelruits (links) en een T-schuifraam (rechts) en op de verdieping een 6-ruits schuifraam. De vensters hebben afgeronde bovenhoeken. In het dakvlak bevindt zich een dakkapel. Mogelijk heeft zich in het middenrisaliet op de begane grond ooit een ingang bevonden.

Het rijke INTERIEUR heeft ondermeer een grote centrale hal met een in het interbellum aangebrachte trap naar de verdieping. De balustrade begint met een klauw in Neo-Lodewijk XIV (d.w.z. in een op voorbeelden uit het tweede kwart van de 18de eeuw gebaseerde vorm) met platte opengewerkte balusters. De klauw dateert waarschijnlijk nog uit de bouwtijd van het pand. De sobere balusters lijken echter nieuw te zijn ontworpen. In dit kader kan nog opgemerkt worden dat het interieur in de jaren dertig mogelijk op een aantal onderdelen mogelijk verder verrijkt is. In diverse kamers zijn lambrizingen en betimmeringen aangebracht. Één van de kamers en suite is uitgevoerd in Neo-Renaissancestijl en bezit een schouw met van elders afkomstige mogelijk vroeg 17de-eeuwse natuurstenen zuiltjes en consoles. De achterwand van deze schouw is betegeld. De bovenbouw van deze schouw is later aangebracht. In het interieur zijn tevens enkele stucplafonds aangebracht. Enkele deuromlijstingen zijn in gemarmerd hout uitgevoerd.

De vier STOEPPALEN die de oprijlaan aan de straatzijde markeren, lopen taps toe en hebben opliggende banden. De paaltejes zijn afgerond aan de bovenzijde en bestaan uit gepleisterde baksteen.

Waardering

FABRIKANTENVILLA met vier STOEPPALEN.

Architectuurhistorische waarden:

- De villa is van belang als goed voorbeeld van een villa met de kenmerken van de voor het derde kwart van de 19de eeuw karakteristieke Eclectische stijl met een nog voornamelijk door het Neo-Classicisme bepaalde hoofdvorm met bijzondere latere toevoegingen in historiserende trant waarvan met name de tuinkamer opvalt.
- De villa is van belang omwille van de gaaf bewaard gebleven hoofdvorm, de detaillering en het materiaalgebruik. De in 1937 aangebrachte bouwdelen hebben de uitstraling van het pand niet verstoord doch eerder verrijkt. Opvallend is de eveneens de vermoedelijk tijdens het interbellum aangebrachte tuinkamer die evenwichtig is ontworpen en fraai is gedetailleerd in een voor die tijd kenmerkende stijl.
- De villa is van belang vanwege meerdere bijzondere interieuronderdelen. Diverse fraai gedetailleerde interieuronderdelen zijn vermoedelijk tijdens het interbellum aangebracht.

Stedebouwkundige waarden:

- De villa vormt een sterk beeldbepalend onderdeel van de gaaf bewaarde zuidzijde van de Hendrikus Avelinghstraat. Het pand heeft tevens een sterke ensemblewaarde met het pand Hendrikus Avelinghstraat 3. Beide panden zijn voorzien van een ruime tuin, direct aan de straat gelegen. Het bochtig karakter van de straat en de nog aanwezige oude beplanting met o.a. enkele dennensoorten, beuken en rhododendrons versterken dit oorspronkelijke karakter. Deze straat is van bijzondere betekenis voor het aanzien van het dorp Velp en is nauw verbonden met de ontwikkeling van Velp van een voornamelijk agrarische gemeenschap tot een villadorp. De stoeppalen zijn van belang als functioneel onderdeel van het geheel.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Cultuurhistorische waarden:

- De villa is van belang als herkenbaar element uit een maatschappelijke ontwikkeling. De villa werd gebouwd in opdracht van de familie Avelingh die al in een vroeg stadium, vooral in het kader van de baksteenfabricage, betrokken was bij de industrialisatie van Gelderland. De villa geeft een duidelijk beeld van de huisvesting van deze nieuwe kapitaalkrachtige elite die zich bij voorkeur vestigde in kapitale villa's buiten de stad in een omgeving met veel natuurschoon. Goede verbindingen met de stad, in dit geval Arnhem, en het westen des lands waren echter wel een vereiste. Deze nieuwe bevolkingsgroep droeg ertoe bij dat het aanzien van het dorp Velp en de sociale gelaagdheid van de bevolking sterk veranderde.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis